

III.

Bonden van Roomsch Katholieke Kiesvereenigingen.

Er bestaan twee Bonden van Roomsch Katholieke Kiesvereenigingen :

a. De Algemeene Bond van Roomsch Katholieke Kiesvereenigingen in Nederland.

Voorzitter: Mr. Dr. D. A. P. N. Koolen, Lid der Tweede Kamer te Utrecht.

b. De Provinciale Bond van Roomsch Katholieke Kiesvereenigingen in Noord-Brabant.

Secretaris: W. J. F. Juten, Lid der Prov. Staten te Bergen-op-Zoom.

Bij den **Algemeenen Bond** zijn aangesloten alle centrale kiesvereenigingen, behalve die kiesvereenigingen in Noord-Brabant, welke tot de Provinciale Organisatie behooren. Tot den Algemeenen Bond behooren de kiesvereenigingen te :

Alkmaar, Almelo, Amersfoort, Amsterdam (I—IX), Apeldoorn, Arnhem, Assen, Beverwijk, Bodegraven, Breda, Breukelen, Delft, Deventer, Doetinchem, Dordrecht, Ede, Elst, Enkhuizen, Enschedé, Franeker, Goes, Gorinchem, Gouda, Grave, 's Gravenhage (I—III), Groningen, Gulpen, Haarlem, Haarlemmermeer, Har-

lingen, Helder, Hilversum, Hontenisse, Hoorn, Kampen, Katwijk, Leeuwarden, Leiden, Lochem, Loosduinen, Middelburg, Nijmegen, Ommen, Rheden, Roermond, Rotterdam (I—V), Schiedam, Schoterland, Sneek, Steenwijk, Tiel, Utrecht (I—II), Westschellingwerf, Wijk bij Duurstede, Zaandam, Zuidhorn, Zutphen en Zwolle.

De belangrijkste bepalingen in de statuten zijn :

1. Leden van den Bond kunnen zijn alle *centrale* R. K. kiesverenigingen.

2. Het doel van den Bond is, bij verkiezingen van leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal de samenwerking der Katholieke kiezers in Nederland te bevorderen door gemeenschappelijk overleg omtrent :

a. de te volgen richting ;

b. een vast te stellen kort program van actie ;

c. de verder te nemen algemeene maatregelen, een en ander zoo noodig in overleg met de vertegenwoordigers van andere politieke partijen.

3. Het Bestuur bestaat uit één lid voor iedere provincie. Provinciën, die meer dan 10 centrale kiesverenigingen omvatten hebben een tweede lid.

Het bestuur bestaat thans uit de volgende heeren :

Mr. Dr. D. A. P. N. Koolen, (Utrecht) Voorzitter.

Mr. Max van Dam, (Noord-Brabant) Vice-voorzitter.

A. M. J. E. A. Baron van Lamsweerde, (Gelderland) Secretaris.

Mr. A. J. M. Vos de Wael, (Overijssel) 2e Secretaris.

Mr. J. N. J. G. Thijssen, (Noord-Holland) Penningmeester.

E. Mes, Zeeland.

Mr. F. J. M. A. Reekers, Noord-Holland.

Jhr. Mr. L. von Fisenne, Zuid-Holland.

Mr. P. M. J. Aalberse, Zuid-Holland.

R. S. H. Visser, Friesland.

J. Th. Hessels, Groningen.

C. T. le Roux, Drenthe.

Jhr. M. O. van Nispen tot Sevenaer, Gelderland.

Mr. L. Verschuere, Limburg.

In Februari 1908 werd door het bestuur van den Algemeenen Bond van Roomsche Katholieke Kiesverenigingen aan de aangesloten leden eene circulaire verzonden, vergezeld van een aantal vragen, uit welke beantwoording op de algemeene vergadering van den Bond moest blijken, welke houding ten opzichte van het kiesrecht zou worden aangenomen en welke vragen tevens konden dienen als leidraad bij de besprekingen in de kiesverenigingen.

Deze vragen, getrokken uit het rapport der commissie, waren :

1. Acht gij het thans, nu de voorstellen tot grondwetsherziening staan ingetrokken te worden, nog noodzakelijk of wenschelijk, dat de Bond zich over de regeling van het kiesrecht uitspreke?

2. Zijt gij van oordeel dat de kiesrechtregeling volgens de wet-Van Houten aan zoo groote gebreken lijdt, dat een nieuwe regeling wenschelijk is?

3. Meent gij dat eene nieuwe regeling van het kiesrecht zóó urgent is, dat desnoods eene herziening der Grondwet aan het voortarbeiden aan de sociale wetgeving moet voorafgaan?

4. Behooren de grondslagen van het kiesrecht voor de politieke lichamen in de Grondwet te huis of kan

aan de wet worden overgelaten die te regelen? (Blanco artikel in de Grondwet.)

5. Is het kiesrecht een den burger van nature toekomend recht of is het kiesrecht eene bevoegdheid die door de Overheid wordt toegekend aan die burgers, die vermoed worden, de geschiktheid om te kiezen te bezitten?

6. Behoort de nieuwe kiesrechtregeling weder individueel te zijn of schenkt gij de voorkeur aan organisch kiesrecht d. i. aan eene regeling waarbij het kiesrecht wordt toegekend aan organisch in de Maatschappij levende groepen?

7. Wordt naar uwe meening een eersten stap gezet op den weg naar organisch kiesrecht door het kiesrecht toe te kennen aan gezinshoofden?

8. Of zijt gij van oordeel — indien gij vraag 7 niet toestemmend kunt beantwoorden — dat in het zijn van gezinshoofd — naast andere — een uitnemend kenteeken ligt van geschiktheid, om de kiesfunctie uit te oefenen?

9. Of verklaart gij u — gelet ook op de tegenwoordige politieke verhoudingen — voor algemeen kiesrecht?

10. Behooren zoowel degenen, die van wege de Overheid, als zij die door kerkelijke en particuliere liefdadigheidsinstellingen blijvend bedeed worden, van het kiesrecht te worden uitgesloten, of alleen de eerstgenoemden?

11. Indien het kiesrecht is een door de Overheid toegekende bevoegdheid, heeft de Overheid dan ook het recht te eischen, dat van het kiesrecht gebruik gemaakt wordt? (Stemplicht.)

12. Zijt gij vóór of tegen invoering van eene evenredige vertegenwoordiging ongeveer zooals in België bestaat?

13. Is invoering eener evenredige vertegenwoordiging van zooveel belang, dat een oplossing van het kiesrechtvraagstuk zonder haar onbevredigend dient te heeten?

14. Zijt gij van meening dat het meervoudig kiesrecht alleen in theorie een prachtige instelling is of acht gij haar ook in de practijk uitvoerbaar?

15. Acht gij het tijdstip gekomen, waarop ook aan de vrouw in meerdere of mindere mate het kiesrecht behoort te worden toegekend?

Door de den 28sten September 1908 te Utrecht gehouden Bondsvergadering werd het volgende omtrent het kiesrecht vastgesteld:

1. De kiesrechtregeling volgens de wet van Houten lijdt aan zoo groote gebreken, dat een nieuwe regeling wenschelijk is.
2. Eene nieuwe regeling van het kiesrecht is niet zóó urgent, dat desnoods eene herziening der Grondwet aan het voortarbeiden van de sociale wetgeving moet voorafgaan.
3. De grondslagen van het kiesrecht voor de politieke lichamen behooren in de Grondwet te worden neergelegd.
4. Het kiesrecht is eene bevoegdheid, die door de Overheid wordt toegekend aan de burgers, die de geschiktheid om te kiezen vermoed worden te bezitten.

5. De voorkeur verdient eene organische regeling van het kiesrecht.
6. In het zijn van gezinshoofd ligt — naast andere — een uitnemend kenteeken van geschiktheid om de kiesfunctie uit te oefenen.
7. Het gezinshoofdenkiesrecht is een eerste stap op den weg naar organisch kiesrecht.
8. De Bond is tegen algemeen kiesrecht, zoowel in het algemeen als gelet op de tegenwoordige politieke omstandigheden.
9. Alle blijvend bedeelden behooren van het kiesrecht te worden uitgesloten.
10. De Overheid heeft het recht, stemplicht voor te schrijven.
11. De Bond is voor de invoering van evenredige vertegenwoordiging, ongeveer zooals in België bestaat.
12. Invoering van evenredige vertegenwoordiging is van zooveel belang, dat een oplossing van het kiesrechtvraagstuk zonder haar onbevredigend dient te heeten.
13. Meervoudig kiesrecht is in de practijk onuitvoerbaar.
14. Het tijdstip is nog niet gekomen waarop ook aan de vrouw in meerdere of mindere mate het kiesrecht moet worden verleend.

„De Algemeene Bond van Roomsche Katholieke kiesverenigingen in Nederland, overwegende, dat het, met het oog op de komende verkiezingen voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal, noodig is een kort program van actie vast te stellen, spreekt zijn volle

vertrouwen uit in het beleid van het zittend ministerie en verklaart zich voor :

„1°. Doorvoering der sociale verzekering en, in verband daarmee; 2°. herziening der tarieven van in- en uitvoer, waardoor de voorwaarden van voortbrenging binnen eigen grenzen zooveel mogelijk gelijk worden gemaakt met die van het buitenland; 3°. regeling der administratieve rechtspraak, ook met het oog op de sociale wetgeving; 4°. verdere gelijkmaking van openbaar en bijzonder onderwijs; 5°. invoering van gezinshoofdenkiesrecht met evenredige vertegenwoordiging.”

Op de vergadering werd medegedeeld, dat het bestuur had onderhandeld met de Antirevolutionaire en de Christelijk-Historische partijen, en dat men overeengekomen was ten opzichte van de volgende punten: 1°. Geen wijziging in districten, waar een lid van rechts zit. 2°. In districten, waar verliezen zijn geleden in 1905, komt de fractie, die verloor, het eerst in aanmerking. 3°. Groote steden maken de kwestie onderling uit. In Friesland wordt de kwestie onderling uitgemaakt. Ook omtrent linksche districten is geen bepaling vastgesteld.

Aan deze punten hechtte de vergadering bij acclamatie hare goedkeuring.

Een **program van beginselen** uit te vaardigen, is niet opgenomen onder de bepalingen in de Statuten, waaruit het doel blijkt.

De **Provinciale Bond in Noordbrabant** is niet aangesloten bij den Algemeenen Bond, omdat de Noord-Brabantsche kiesverenigingen meenden, dat door de